

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

761

202.3

P-79

010

ԴԺՈՒՔՆ

ԻՆՉՊԻՍ ՏԵՂ, ՄԸՆ Է

ԿՐԾՏԸՆԴՆՈՒՊՈՒԼԻՍ

Յ. ՄԻՆԱՍՅԱՆ

1864

20 0

202.3

Թ-79

ԵՍ

202.3

Թ-79

Ար.

ԴՐՈՒՄՔՆ

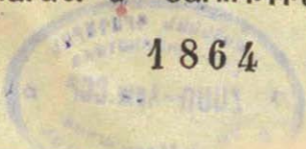
Ի՞ՆՉՊԵՍ ՏԵՂ, ՄԸՆ Է

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ե՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

1864

30966-4.2

Տօ՛վերը թփօր անոնով Ա՛րեւիգացի տարուիկէ ճը գրած ա
տարուը՝ համարօտիւ հայերէն լեզուին Ռարգճանելով՝ իբնիկ
բէն՛ որ Ասորո՛ծոյ շնորհովը Բուրը հարգացողներուն օգ
տախար բլլայ :

(8188-58)

14127-58

ԴԺՈՒՔՆ

Ի՞նչ ՁՊԼԻՍ ՏԵՂ ՄԻՆ Է

“Եւ դժոխքին մէջը երբոր տանջանքի մէջ էր՝
իր աչքերը վերցընելով հեռուէն տեսաւ Ար-
րահամը, ու Ղազարոսը անոր գոգը հանգիստ
նստած” : Գ. 1. ԺԶ. 23:

ԱՐՈՒՍՏ մարդուն ու Ղազարոսին պատմութիւնը, թէ ճշմարիտ պատմութեան մը, թէ այլաբանութեան մը, և թէ կարևոր ճշմարտութիւն սորվեցընող առակի մը պէս մեկնուի, սակայն ան պատմութիւնովը հետևեալ ճշմարտութիւնները Վերջիստոս մեզի կը սորվեցընէ. — այսինքն՝

Ա. Մարմինին հետ մարդու հոգին չմեռնիր : Ղազարոս մեռաւ, ու հրեշտակներէն յաւիտենական երանութեան տարուեցաւ : Հարուստն ալ մեռաւ ու թաղուեցաւ, և դժոխքին մէջ իր հոգին տանջանքի մէջ էր :

Բ. Մարդու հոգին կենդանի ու զգայուն վիճակի մը մէջ է : Եբրահամ անանկ վիճակի մէջ էր : Հարուստն ալ իր տունը և եղբայրները յիշեց, ու հրաման առաւ որ իր կեանքին մէջ իր վայելած ուղորմութիւնները միտքը բերէ :

Գ. Հանդերձեալ աշխարհին մէջ արդարները չարերէն բաժնուած են. ուղեն ալ նէ, չեն կրնար իրարու խառնուիլ : Անոնց մէջտեղը մեծ անդունդ մը կայ հաստատուած :

Դ. Ինչաւ ապացոյց մը չկայ որ անոնցաս վիճակը երբէք փոխուի : Աորսուած հոգւոյն բնաւ յորդորանք չկայ որ յոյսով, աղօթքով, և ապաշխա-

րելով իր փրկութեանը համար աշխատի: Անդուն-
դը հասարակուհի է:

Աստուծոյ խօսքը թէ որ բոլորովին մերժած չըլ-
լանք, հաւատալու ենք՝ թէ յաւիտենական երկինք
մը ու յաւիտենական դժոխք մը կայ, ոչ թէ մենք
երկինքը կամ դժոխքը երթալով անոնց ինչ ըլլալը
տեսանք, այլ թէ անոնց կայ ընտան Բեւոյս մեզի
վկայեց:

Դժոխքին մէջ «կրակ» կայ բոլորովին համար,
պէտք չէ հարցընել թէ մարմնաւոր կամ հոգեւոր տան-
ջանք հասկընալու ենք: Յարութիւն առնող մար-
մինը անտարակոյս տանջանք պիտի քաշէ, և թէ
որ կրակ այլաբանօրէն զրուցուած ըլլայ, սակայն
գործածուած այլաբանութիւնը ահաւոր նշանակու-
թիւն ունի:

Կորսուածներուն տանջանքը ուղղակի Աստուծ-
մէ՞ կամ մեղքին բնական հետեւութիւններէն յա-
ռաջ պիտի դայ — ասիկայ ալ հարցընել հարկ
չէ: Սակայն, թէ որ կորսուածները լոկ իրենց մեղ-
քերուն բնական հետեւութիւններէն պատժուին,
անոնց վիճակը ի՞նչ պիտի ըլլայ, կամ դժոխքն
ի՞նչ պէս տեղ մըն է:

1. Դժոխքը սոսկալի չարութեան տեղն է:

Աշխարհի մէջ գործուած ամէն մեղքերը՝ թէ ծա-
ծուկ թէ յայտնի, թէ անհատներու ու թէ ժո-
ղովուրդներու գործած մեղքերը, նաև զանո՞ք բո-
լոր ընողները թէ որ մէկտեղ ամփոփուին, ան
տեղն ինչ տեսակ տեղ մ'ըլլալը խորհեցէք: Աշ-
խարհիս մէջ գտնուած ամէն մարդասպանները,
աշխարհը պղծող բոլոր պողոտիներն ու շնացողնե-
րը, ամէն արիւնհասեղձ կռուասէր և փառասէր մար-
դիկները, բոլոր զրկողներն ու գողերը, ամէն զի-

նեմողներն ու հայհոյիչները, բոլոր ստախօս ու չափախօսներն և զրպարախիչները, ամէն նախանձոտ ու կասկածոտները, բոլոր գաղտուկ ու պիղծ մեղքեր գործողներն և կռպաշտները, ամէն անասառուած ու անհաւատներն և ծաղր ընողները, երկրիս աղտեղութիւնը ու աշխարհիս թոյնը եղած ասոնց ամէնը մէկանդ ժողովեցէք: Աս տեղ՝ ինչպէս մէկզմէկ կը ճանչնան, անանկ ալ մէկզմէկէ կը ճանչցուին: Ամէն ազգէն եկած են: Աշխարհին կամ դժոխքին մէջ բնաւ յանցանք մը չկայ որ անոնց ծանօթ չըլլայ: Հոգւոյն ու մարմնոյն գէշ ախորժակները ու կիրքերը հիմա յոյժ աստկապէս կը բորբոքին: Դժոխքին մէջ մեղք գործելու մասին մէկը անվարժ կամ աշակերտ պիտի չըլլայ. ամէնը վարպետ, ամէնը հսկայ պիտի ըլլան. տկար ձեռք մը վախկոտ սիրտ մը, կամ որոշման մէջ անհաստատ մէկը պիտի չըլլայ:

Հոն մեղք գործելու արգելքներ պիտի չըլլան: Հոս աստիճանի ու պատիւի պատճառով, գրացիներնուս գաղափարներովն ու խօսքերովը, զաւակներու և բարեկամներու մեր վրայ ունեցած յարգութեանը պատճառովը, ժողովուրդին սովորութիւններովն ու կառավարութեան օրէնքներովը մեղքէ ետ կը քաշուինք: Բայց հոն սիրոյ կապեր, ընտանեաց պատիւ, կամ պարկեշտութեան արգելքներ պիտի չգտնուին: Հոն աշխարհին անթիւ կորսուածները՝ անասճման մեծ կարողութեանց տէր ըլլալով, ամէն մէկը իր գիրկին մէջ մէկ դժոխք մը տանելով, առանց արգելքի մեղք պիտի գործեն: Հոն յայտնապէս, համարձակ ու բոլորովին սրտերնուս մէջ եղածը պիտի կատարեն: Մակայն, թէև միշտ մեղք գործելու մէջ ըլլան, բնաւ եր-

քէք իրենց ուղածներուն պիտի չհասնին : Այսպէս միշտ կորսուած հրեշտակաց սև մարդոց հետ մեղք գործել, միշտ մեղքի պատիժը քաշել, և բնաւ մեղքէ կամ մեղք գործողներէն ազատ չըլլալ, ի՞նչ սարսափելի վիճակ՝ ի՞նչ ահարկու տեսարան : Ասիկայ խորհելէն՝ երեւակայութիւնն անգամ կը լըքանի :

2. Դժոխքը սոսկալի խաբէութեան տեղն է :

Ոմանք կ'ըսեն՝ կը յուսան՝ և կը ջանան հաւատաւոր թէ դժոխքին պէս բնաւ տեղ մը չկայ :

« Կրօնաւորներուն հնարքն է, » կ'ըսեն : Ի՞նչ որ կրօնաւորներ, որ ատեն, և ո՞ւր տեղ դժոխք հնարեցին : Հաւանական է որ հարուստ մարդը ծիրանի ու բեհեզ հագած՝ իր բարեկամներուն հետ փառաւորապէս ուրախութիւն ըրած ատենը, ճիշդ ասոր նման կը խօսէր : Սակայն երբոր մեռած հարուստ մարդը արթընցաւ, և ինքզինքը դժոխքին մէջ գտաւ, իր ինչպէս սոսկալի կերպով խաբուած ըլլալը տեսաւ : « Եփսոս, » կ'ըլէ, « ասանկ է. վերջապէս դժոխք մը կայ. և ե՞տալ անոր մէջ կը գտնուիմ : Ինչաւ երբէք այսպէս չխորհեցայ : Աս ու հինգ եղբայրներս ասանկ մէկ բան մը բնաւ չհաւատացինք, բայց հէ՛մ պիշնացայ, աչքի քս բացուեցան, նայեցայ, և ահա՛ դժոխքին մէջ ու տանջանքի մէջ եմ : Ա՛յ, ինտոր խաբուեցայ : »

Ոմանք կը ջանան ինքզինքնին համոզել որ՝ եթէ դժոխք կայ նէ, կորսուած հրեշտակներուն տեղըն է ան : « Հոն ախարհէս դացած մարդ չկայ, » կ'ըսեն : Մարդոց վստյով Վրիստոսի ըսածը, թէ՛ « Ետնք պիտի երթան յաւիտենական կրակին մէջը, որ պատրաստուած է Սատանային՝ ու իր հըրեշտակներուն, » (Մատ. ԻԵ. 41, 46) կարգա-

ցած ատենին, ահից միայն այլաբանութիւն մ'ըլ-
լալ կը հաւատան: «Արակը այլաբանօրէն ըսուած
է,» կ'ըսեն. «և անոնց երթալը անանկ ըլլալու
է, և անանկ՝ Սատանան ու իր հրեշտակները. ա-
մէնը միայն այլաբանութիւն ըլլալու է»: Կայց եր-
բոր դժոխքին մէջ արթըննան, ու գտնեն որ՝ Բը-
րիստոս՝ բնաւ նշանակութիւն չունեցող այլաբա-
նութիւն մը չէ հնարած, այլ ահաւոր ճշմար-
տութիւն մը յայնանձէ, և թէ ինչպէս երկինք՝
նոյնպէս իրաւցընէ դժոխք ալ կայ, խաբուած պի-
տի չըլլան:

Ան զարհուրելի բնակարանին մէջ մէկը՝ պիտի
լսես որ կ'ըսէ, «Այս հոս գալու ամենեկին դիտաւո-
րութիւն ու յոյս չունէի. ես՝ անխեղքս, Աստու-
ծոյ ոյորմութեանը ապաւինեցայ: Կը կարծէի թէ
Աստուած՝ սիրաբ փափուկ ըլլալուն համար, իր
խօսքի՝ սպառնալիքը կատարելէն՝ և իրօք չարերը
դժոխքը խրկելէն ետ պիտի քաշուի: Այլ կը կար-
ծէի թէ Աստուծոյ ողորմութիւնը գովելով անոր ա-
պաւինած ատենս՝ Աստուծոյ շատ պատիւ կ'ընէի:
Սակայն հիմա գտայ որ արդարութիւնը ու իրաւանք
անոր աթոռին հիմն է: (Սաղ. 2թ. 14) և թէ իր
խօսքը իրաւ իրաւ կը կատարէ: Աւա՛ղ, ինտո՞ք
խաբուեցայ»:

Աւրիշը կ'ըսէ, «Այս ալ խաբուեցայ. ես մարդոց
մէջը պարկեշտութեամբ ապրեցայ. ես մարդ չըս-
պաննեցի, շնութիւն չորի, չգողցայ, զրկանք չը-
րի: Իսողաղութիւնով ու գոհութեամբ, առանց եր-
բէք մէկը ցաւցընելու, այսպէս ապրեցայ: Հոս գալ
բնաւ չէի յուսար: Գիտցայ որ Սուրբ Գիրքը՝ իմ
բոլոր արգարութիւններս դաշտանի լաթին պէս ըլ-
լալուն վրայով, նորոգուելու, նորէն ծնանելու:

նոր սիրտ ունենալու, ապաշխարելու և այսպիսի բաներու վրայով կըխօսի: Բայց ո՞չ, բնաւ շտորհեցայ որ ի՞ճի պէս պարկեշտ մէկը զԺոխքին մէջ արթըննայ”:

“Մտխելք, անխելք էի”, կ’ըսէ ուրիշը: “Նսկը յուսայի որ Քրիստոսի մեռնիլը բաւական ըլլայ: Վիտէի թէ անիկայ՝ մեղաւորներու համար խաչափայտին վրայ կախուեցաւ, և խորհեցայ որ իմ փրկութեանս վրայովը հոգ չքաշելով՝ անիկայ անոր ձգեմ: Փրկիչ մը ըլլալը ի՞նչ օգուտ կ’ընէ, թէ որ մեզ չփրկէ: Այսպէս խորհելով՝ առանց իմ աշխատելուս փրկութեան հասնելու կը յուսայի, սակայն աւա՞ղ, հիմա կորստեան մէջ ընկողմած եմ:”

“Բայց ես,” կ’ըսէ ուրիշը, “ուրիշ կերպով խաբուեցայ: Նս ամէնը գիտցայ՝ հասկըցայ ու հաւատացի: Վիտէի թէ Քրիստոսի մէջ նոր ստեղծուած մը ըլլալու էի, ապա թէ ոչ պիտի կորսուէի: Բաւական լոյս, հրահանգութիւն ու խրատներ ընդունեցի ու մտիկ ըրի: Նս՝ երբեմն, սըրտանց Քրիստոնեայ ըլլալու գրեթէ համոզուեցայ: Բայց կը կարծէի թէ արդարեաւ հարկ մը չկար: Թէեւ երբեմն հոգւոյս փրկութիւնը փնտռելու որոշեցի ալ, բայց նորէն տնտրեցի: Այսպէս ապրելով՝ այսպէս ալ մեռայ, ու հիմա աս տանջանքին մէջն եմ:”

Նս այսպէս ան մութ աշխարհին ամէն կողմէն ու անկիւնէն խաբուած մարդոց խոստովանութիւնը կը լսուի: Բնաւ մէկը հոն գտնուելու յոյս չունէր: Ամէնքն ալ կը յուսային որ կերպով մը չկ’ըսուին, ամէնքն ալ հոն արթընցած ատեննին՝ իրենց խաբուած ըլլալը կը տեսնեն:

3: ԳԺ՝ խաբը խղճհոտն՝ի տնեղ խայնեբոս տեղն է :

Երբեմն կը կարդանք թէ մարդիկ չստիպուելով գողցած ստակնին կը հատուցանեն : Գուցէ տարիներ առաջ ստակը գողցան . գուցէ հարուստ մարդէ մը կամ կառավարութենէն գողցան . ուստի . անոնց քանի մը դահեկան հատուցանելուն ի՞նչ հարկ կայ : Եւ վիճակին մէջ եղողներն ինչո՞ւ ըստակը ետ կը խրկեն : Պատասխանը — խղճմտանքի խայթերու համար : Իր գործած մեղքին յիշատակութիւնը՝ բռնկած հանդերձի պէս յանցաւոր մարդուն կը փակչի . և մինչև հատուցում չընէ՝ հանդիսա չգտներ :

Երբեմն մարդ մը՝ որ շատօնցմէ . և գուցէ հեռաւոր երկրի մը մէջ . և անանկ գաղտուկ կերպով մը որ բնաւ մէկը չիմացաւ . մարդասպանութիւն ըրաւ . խղճմտանքի խայթերու տանջանքէն ազատուելու համար յառաջ գալով իր ըրածը կը խոստովանի . և ինքզինքը պատիժ կրելու կը յանձնէ : Եւ վիճակին մէջ եղողներն՝ շատ անգամ խղճմտանքի սոսկալի տանջանքին պատճառովը ինչպէս . նի կը մեոցընեն : Եւ պատճառովն էր որ Յուդա՝ «Սեղայ . որ անմեղ արիւն մատնեցի» ըսելով՝ երեսուն արծաթը ետ դարձուց : Մատթ . ԻԷ . 4 : Գուցէ անոր դէմքին վրայ բնաւ աբցոնն չըկար . սակայն անոր սրտին մէջը խղճմտանքի տանջանքին նշանը կար : Այլ յանցանքի մը համար կայ յէն՝ «Իմ պատիժս կրելու կարողութենէս աւելի մեծ է» ըսելով՝ Տէրոջը առջիւէն փախաւ : Ծան . Գ . 13 : Այլ մեղքի մը համար Եփեսոսէլ՝ բոլոր շրէաստանի մէջ ամենէն իմաստուն մարդը . իր տունը երթալով՝ ինքզինքը խեղդեց : Բ թմա . ԹԷ . 23 : Այլ մեղքի մը համար Յովնան՝ «Օխ

վերցուցէք, ու զիս ծովը նետեցէք, ու ծովը ձեզմէ պիտի դադարի," աղաղակեց: Յօդ. Ա. 12: Ուրեմն՝ թէ աս կենացը մէջ և թէ յաւիտենականութեանը մէջ, մէկուն գործած ամէն մեղքերուն յիշատակութենէն եղած անոր կատարեալ տանջանքը ի՞նչ պիտի ըլլայ: Տղայութեան մեղքերը, ծնողացը դէմ եղած անվայել զգացումներն ու խօսքերը, երիտասարդութեան անմիտ ու անպարկեշտ գործքերը, շրթունքին՝ սրտին՝ և խորհուրդի մեղքերը, մեր ընդունած բոլոր հոգեւոր պատահութիւններն ու օրհնութիւնները զանց ընելովիս եղած մեղքերը, ասոնց ամբողջը միտքերնիս եկած ատենը, խղճմտանքի խայթերուն տանջանքը որչափ մեծ պիտի ըլլայ, ո՞վ կրնայ խորհիլ: Ան ստենը ծնողքներ խղճի խայթը պիտի զգան, որ իրենց զաւկրներուն կրթութեանը արժանեղածին պէս չընայեցան: Արիտասարդներ խղճի խայթը պիտի ըզգան, որ թէ ինքզինքնին և թէ ընկերներնին խաբեցին: Հարուստը խղճի խայթը պիտի զգայ, որ աշխարհին մէջ ունի իր Աստուածն եղաւ: Ազգատը խղճի խայթը պիտի զգայ, որ աշխարհին մէջ իր չքաւորութեանը պատճառովը միշտ անհանգիստ ու դժգոհ ըլլալով՝ իր հոգին կարօտութեանը հոգչտարաւ: Հայրեր խղճի խայթը պիտի զգան, որ իրենց ընտանեացը հոգին աշխարհային կարօտութիւնները հոգալու աշխատեցան: Մայրեր խղճի խայթը պիտի զգան, որ միայն մարմինին հանդերձներուն նայիլը զաւկրներուն սորվեցուցին: Կորսուած ամէն հոգի խղճի խայթը պիտի զգայ, որ իրեն կորստեանը պատճառը միայն ինքն էր: Ո՞վ մեղաւոր չըլլայ որ "Բու վերջին ատենդ", կ'ըսէ Աստուծոյ խօսքը, "հառաչես, երբ որ քու մարմինդ ու ան-

դամներդ մաշին , ու ըսես . Աս ի՞նչպէս խրատը ա-
տեցի , ու իմ սիրտս յանդիմանութիւնը անարգեց :
Եւ . Ե . 11, 12 : Աւ դարձեալ կ'ըսէ Սուրբ Գիոր-
քը , « թէ որ իմաստուն ես , քեզի իմաստուն ես , ու
թէ որ ծաղր ընող ես , անոր պատիժը մինակ դուն
պիտի կրես : » Եւ . Թ . 12 :

4. Գոժոխքը շատորոշեալ ամօթի տեղն է :

Աշխարհային գործերու մէջ դիտաւորութիւննիս
կորսընցընելը՝ միշտ քիչ շատ ամօթի պատճառ մըն
է : Ասոր համար անյաջողութեան յանցանքը ուրի-
շի մը վրայ ձգել միշտ կը ջանանք : Անանկացած
վաճառականը՝ դժուարաւ իր գլուխը նորէն մար-
դոց մէջ վեր կը վերցընէ : Ան նաւապետը որ իր
նաւն ընկղմեցուցեր է , որչափ որ զանիկայ ազա-
տելու համար աշխատեցաւ ալ նէ , սակայն և այն-
պէս ամօթ կը զգայ : Գեղըռուէ լեռանը վրայ Սաւուղ
պատերազմը կորսընցուցած ատենը , ամօթի պատ-
ճառովը չհամբերելով՝ իր սուրը առաւ , ու անոր վը-
րայ իյնալով մեռաւ : Ա թ . Գ . 15 . 4 : Տէրոջը մէկ
պաշտօնեան՝ թէ որ յանցանք գործէ ու իյնայ ,
որչափ որ լալով զղջայ նէ , սակայն մարդոցմէ
պահուրտիլ կ'ուզէ : Յանցաւորը մարդուս երեսը
շիտակ չնայիր , ինչու որ բոլոր մարմինին մէջը ա-
մօթ կը զգայ : Մինչև անգամ կենդանիները՝ յող-
թուած ատեննին՝ պահուրտիլ կ'ուզեն : Ասայեսց
մարգարէութեանը մէջ ամօթի մէկ զարմանալի օ-
րինակ մը կայ : Քաբիլոնի թագաւորին մեռած ա-
տենը՝ աշխարհը ու դժոխքը անոր վրայ պարծնեցան ,
ըսե ով՝ « Բոլոր երկիրը հանգստացաւ ու հանդար-
տեցաւ , և ցնծութեան ձայներ կը հանեն : Ասե
մոյրերը ու Վիբանանի եղևինները քեզի համար
կ'ուրախանան ու կ'ըսեն , Քանի որ դուն պատկեր

ես, մեր վրայ փայտ կտրող չելաւ: ՂԺՌԻՔՐ ՎԱՐԷՆ քեզի համար գըղգեցաւ, որ քու գալուստդ դիմաւորէ, քեզի համար արթընցուց մեռելները՝ երկրիս բոլոր իշխանները: Անոնք ամէնը պատասխան կու տան, ու քեզի կ'ըսեն. Միթէ դուն ալ մեզի պէս տկարացար, ու մեզի նմանեցար: Մի առտուանց ծագող Արուսեակ՝ ինչպէս երկինքէն ինկար, ու մինչև գետինը կործանեցար: Աս ան մարդն է՝ որ երկիրը կը սարսէր, թագաւորութիւնները կը դողացընէր, աշխարհս անապատ կը դարձընէր, և անոր քաղաքները աւերակ կ'ընէր: Իսկ դուն գարշելի ընձիւղի մը պէս՝ ոտքի տակ կոխուած դիակի պէս՝ քու գերեզմանէդ դուրս նետուեցար: Չարերուն սերունդը յաւիտեան պիտի չյիշուի:՝ Առայժմ Թ. 7, 8 ԼԸ:

Այսինքն գործերուն մեջ խելացի եղող մարդը՝ թէ որ իր հոգին կորսընցընէ, պիտի չամբնայ:

Աւրիշներու խրատ տալու և փրկութեան ճամբան ցուցընելու խրկուած մարդը՝ թէ որ ինչպէս կորսընցընէ, միթէ ամօթ պիտի չգրայ:

Աստուծոյ խօսքը անարգող, ու իրեն գաղափարովն Աստուծոյ սորվեցուցածէն իմաստուն եղող, և՛ Աստուած սասնկ կ'ընէ, անանկ շէնք ըսող մարդը, վերջապէս զԺՌԻՔՐԻՆ մեջ պիտի չամբնայ:

Հոն ամբարիշտ մարդիկն ու չար ոգիները նախատինք ու յաւիտեանական անարգաւք պիտի հագնին: Իսն. ԺԲ. 2: Մէկզմէկ անարգելով՝ միշտ իրարու վրայ ամօթ ու խայտառակութիւն պիտի ձգեն:

Թէ որ կորսուածները կարող ըլլային զգալու՝ թէ ասանկ նախատինքի և ասանկ տեղի մը արժանի չնն, և թէ աս տեղին՝ չէ թէ իրենց յանցան-

քովը՝ այլ յանիրաւի խրկուեցան, ան ատենը զը-
 ժոխքը դրեթէ դրախտ կ'ըլլար: Սակայն այսպէս չէ.
 ամէնը պիտի զգան թէ իրենց իրենց կորստանքը
 պատճառը եղան: Ինչպէն անարգելը՝ ամենէն մեծ
 անարգանքն է, և դժոխքին մէջ եղողներուն մէկ
 մեծ տանջանքը աս է:

5. Գժոխքը դառն լացի անդն է:

Մեռելիքը պիտի արթըննան, և իրենց գերեզ-
 մաններէն պիտի ելլեն, ու Աթոռին վստայ նստողը
 պիտի անսնեն, և պիտի նային անոր՝ որ խոցեցին:՝
 Յով. ԺԹ. 37: «Նոն պիտի ըլլայ լալ՝ ու ակօաներ
 կ'ընցընել, երբոր տեսնէք Աբրահամը ու Իսահակը
 և Յակոբը ու բոլոր մարգարէները Աստուծոյ թա-
 դաւորութեանը մէջ, ու ձեզ գուրս հանած»:՝
 Ղուկ. ԺԳ. 28

Աշխարհի մէջ մարդուս վայելած ամէն բարիք-
 ները՝ և ընդունած բոլոր հրաւերքները՝ դժոխքին
 մէջ միտքը եկած ատենը անոր լալը մեծ ու դառ-
 նագին պիտի ըլլայ: Մարտոյն մահուանը համար
 մարդիկ կուլան, և հոգոյն մահուանը համար պի-
 տի չլա՞ն: Թէ որ պատահամբ տղիդ թոյն տա-
 լով՝ զանիկայ մեղքընելուդ համար լաս, թէ սղադ
 և թէ ինքքդինքդ յաւիտեանս կորուցընելուդ հա-
 մար պիտի չլա՞ն: Բոլոր մարդիկ իրենց հիմակուան
 զգացումներուն պէս նոյն մարդկային զգացում-
 ներով գալու աշխարհը պիտի երթան, և՛ թէ որ
 հոն իրենց վիշտիւր խիստ սաստիկ ըլլան, լացեր-
 նին ալ անանկ պիտի ըլլայ:

Մէկը՝ որ Աստուծոյ խոսքը անարգելով՝ մարդոց
 աւանդութիւնները սորվեցուց, և իր ետեւէն շատ
 տգէտներ ու անհոգներ քաշեց, դժոխքին մէջ ա-
 լունց կորուստը տեսած ատենը, և իրեն դէմ եղած

անոնց գանգաւանները ու հայհոյութիւնները լսած
ատենը, մեծ ու երկար լացով պիտի չլայ՝ :

Ըն խելացի մարդը՝ որ մարդոց շատ աղէկ ազ-
դեցութիւն կրնար ընել, որ նաև իր պարտաւո-
րութիւնները աղէկ ճանչնալով զանոնք չկատարեց,
այլ անխելքի մը պէս ինքզինքը կորսընցուց,
Գժոխքին մէջ պիտի չլայ՝ :

Ըն կիներ՝ որ Ըւետարանին քարոզութիւնը միշտ
կը լսէր, բայց իր հոգեւոր պարտաւորութիւնները
կատարելուն տեղը՝ միայն աս աշխարհիս կորստիւն
բաները կը սիրէր ու կը փնտռէր, գառն լացով պի-
տի չլայ՝ :

Ա՛հ, ան մութ աշխարհին մէջ մեր ամէն կոր-
սընցուցած պատհոյութիւններուն ու արտօնութիւն-
ներուն, մեր բոլոր անարգած ողորմութիւններուն,
մեր ամէն զանց ըրած պարտաւորութիւններուն և
կոտրած ոխտերուն համար լալերնիս ու ահու-
նիս կճըռցընելնիս գառնագին ու անվախճան պիտի
ըլլայ՝ :

6. Գժոխքը անվերջ անյոտոտիւն տեղն է :

Թէ որ յանցաւոր մը անանկ բանտի մը մէջ
գրուի որ լոյս չունի, մարդուն ուշադրութիւնը
գրաւելու բան մը չունի, պատին վրայ մինչև ան-
գամ գամ մը՝ կամ ուրիշ մէկ բանտարկեալի
բնաւ յիշատակ մը չունի, և այսպէս՝ մարդը իր
խեղճ վիճակին վրայովը խորհելէն իզատ բնաւ
ուրիշ գործ չունի, անանկ բանտարկեալը քիչ ժա-
մանակին մէջ կը խելագարի : Գժոխքն ո՛րչափ ա-
ւելի վախնալու տեղ է : Կորսուածներուն աշխարհին
մէջ առտու չկայ, կէսօր չկայ, իրիկուն չկայ • փայ-
լուն աստղեր չկայ : Եկող չկայ, գացող չկայ, ծնա-
նող չկայ, մեռնող չկայ • շինուելու կամ փլչելու

տուն չկայ, առուտուր չկայ, զբաղմունք չկայ :
Մարտի 1-ին քարը կը դառնայ, բայց միայն հոգին կը
ձնչէ : Մէկ տեղի մը մէջ միշտ կապուած ըլլալ
տեղը բանտ ալ ըլլայ՝ պալատ ալ ըլլայ, անտա-
նելի տանջանք է : Ամենէն կակուղ անկողինը՝ թէ
որ անկէ ելլել բնաւ չարին չըլլայ, քարէն ամուր
կու գայ մեղի : Անանկ ալ երբոր կորսուածները կը
տեսնեն՝ թէ իրենց համար փրկութիւն չկայ, և
թէ քնն-փոփոխութիւն չկայ, յոյսերնին բոլորու-
մին պիտի կարեն, և իրենց տանջանքը կատարեալ
պիտի ըլլայ :

Դժոխքին մէջ՝ չէթէ ճշմարիտ գղջման՝ այլ կա-
րարեալ անյուստութեան համար կու լան : Հոն երթա-
լէն հարիւրաւոր տարիներ ետքը, կորսուած հոգին
աղէկ մէկ բան մը սորված պիտի չըլլայ, այլ դեերու-
հետ միշտ մեղք գործելով պատիժ պիտի քաշէ, և
պատիժ քաշելով մեղք պիտի գործէ : Ո՛հ, թէ որ
փոփոխութիւն մը կարելի ըլլար, թէ որ միլիոնա-
ւոր տարիներ ետքը՝ ճշմարիտ գղջման դալով՝ փը-
կութեան հասնելու յոյս ունենալ կարելի ըլլար,
հոգւոյն անյուստութեան լացը կը կարուէր : Բայց
մէկ ձայն մը կը լսուի որ կ'ըսէ, «Ան որ անի-
րաւութիւն կ'ընէ՝ ալ անիրաւութիւն թող ընէ,
ու ան որ աղտոտ է՝ ալ աղտոտ ըլլայ» : Յայր .
ԻԲ . 11 : Ո՛հ, թէ որ դժոխքին մէջ եղողները՝ հո-
գին մեռցնելու, և իրենց կարողութիւնը ջնջե-
լու կարող ըլլային, ի՞նչ մեծ երանութիւն պի-
տի ըլլար : Սակայն, «Ան օրերը», կ'ըսէ Աստուած,
«մարդիկ մահը պիտի փնտռեն՝ ու պիտի չգտնեն .
և պիտի ուզեն մեռնիլ, ու մահը անոնցմէ պիտի
փախչի» : Յայր . Թ . 6 : Ան ժամանակը կորսուած
հոգին՝ Յորին պէս, պիտի ըսէ, «Ինչո՞ւ համար

Թշուառութեան մէջ եղողին լոյս՝ ու դառնահոգի-
ներուն կեանք տրուի, որոնք մահուան կը սպասեն,
ու անիկայ չգար, ու պահուած գանձերէն աւելի
զանիկայ կը փնտռեն: Վասն զի ինչ բանէ որ շատ
կը վախնայի, ան ինձի հանդիպեցաւ, և ինչ բա-
նէ որ երկիւղ ունէի, ան ինձի հասաւ": Յօդ. Գ.
20, 21, 25: Դժոխքին մէջը՝ երբոր հարուստ մար-
դը տանջանքի մէջ էր, իր աչքերը վերցուց: Վա-
զարոսին մատին ծայրէն մէկ կաթիլ մը ջուր ան-
գամ չը կրնար առնել. ոչ. անոնց մէջ տեղը ան-
դունդ մը կայ հաստատուած: Իր եղբայրներուն
լուր մը չը կրնար խրկել, որ անոնք աս տանջանքի
տեղը չգան. ոչ. թէ որ մեռելներէն մէկը ելլելու
ըլլայ ալ, պիտի չհաւատան: Ի՞նչ կրնայ ընել:
Իր կեանքին, առած բարիքներուն, խնճոյքներուն,
ծիրանի ու բեհեզին, մարդոց բարիք ընելու և իր
հոգւոյն բարիք ստանալու համար իրեն տրուած
ամէն պատեհութիւններուն վրայովը կրնայ խորհիլ,
թէ անոնց ամէնը հացած է: Աւ ասիկայ խորհելով՝
յաւիտեանս յաւիտենից տանջանքի մէջ պիտի մը-
նայ:

Իայց միշտ ասիկայ խորհելովը՝ ինչո՞ւ խելագար
չըլլար: Ինչո՞ւ իր խելքը չկորսնցընէր: Ինչո՞ւ
իր հոգին չմեռցընէր: Աւ ասանկ տանջանքի բե-
ռին տակը եղող հոգին՝ ինչո՞ւ ինքնիրեն չմեռնիր:
Անոր համար որ կորեւ չէ: Հոգին ստեղծող Աս-
տուածը՝ զանիկայ բնաջնջ ըլլալէն ալ կը պահէ:
Անոր յաւիտենական տարիները չեն վախճանիր:
Անոր անհուն զօրութիւնը չհասնիր: Ավ կոր-
սուած հոգի՝ «Միթէ չգիտցար, կամ չլսեցիր որ
յաւիտենական Աստուած Ահովան՝ երկրիս ծայրե-
րուն Ստեղծիչը չյոգնիր, ու չթուլնար": Ասայ.

Խ. 28: Թէ որ փարաւոնին քաշած դատաստանները՝ Աստուծոյ զօրութիւնը ցուցուցին, զժոխքը՝ չէ թէ միայն անոր անհուն զօրութիւնը, այլ նաև անոր կառարեալ արդարութիւնը պիտի յայտնէ:

Ո՛վ սիրելի մեղսակիցներ, չխորհինք թէ ան զըժոխքը՝ որմէ մարդիկ փրկելու համար՝ Աստուծոյ Որդին խաչին վրայ մեռած ատենը՝ հրաման ըրաւ որ իր Աւետարանը աշխարհին ամէն կողմերը եղած բոլոր ստեղծուածներուն քարոզուի (Մարկ. ԺԶ. 15) թէ ան զժոխքը՝ աղաքները վախցընելու համար, կամ Աստուածաշունչին միայն մէկ տյլաբանութեան մը պէս, կամ շուտով անցնելու մէկ բան մը պիտի ըլլայ:

Ո՛հ, զժոխքն ինչ տեսակ տեղ ըլլալը չեմ կրնար ըստ արժանւոյն նկարագրել: Միայն կրնամ դարձեալ ըսել, թէ Սոսկալի չարութեան—սոսկալի խաբէութեան—խղճմտանքի ահեղ խայթերու—չպատմուելու ամօթի—դառն լացի—և անվերջ անյուսութեան տեղն է:

« Իմ հոգիս անոնց խորհուրդներուն չմտնէ, իմ պատիւս անոնց ժողովքին հետ չմիանայ »: Օ՛հ. ԽԹ. 6:

« Թող իմ անձս արդարներուն մահովը մեռնի, ու իմ վախճանս անոնց վախճանին պէս ըլլայ »: ԹԻ. ԻԳ. 10:

761

002 4341

761

<< Ազգային գրադարան

NL0027341

